

Givet

5.3.2025

TILL REPUBLIKENS PRESIDENT

HÄNVISNING   Justitieministeriets brev 8.1.2025 gällande
                         ärendet nr VN/36198/2024

ÄRENDE   Ålands lagtings beslut 4.12.2024 om antagande av
                         landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om in-
                         teckning i bil

UTLÅTANDE

Allmänt

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om inteckning i bil. Landskapslagen har antagits som en s.k. blankettlag genom vilken rikets lag om inteckning i bil (FFS 810/1972) görs tillämplig på Åland med i landskapslagen angivna avvikelser (1 § 1 mom. landskapslagen).

Enligt 2 § landskapslagen ska de förvaltningsuppgifter och befogenheter som rikets myndigheter har på Åland skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets behörighet på området.

Landskapsregeringens uppgifter enligt landskapslagen motsvarar de uppgifter som under 1951 års självstyrelselag överfördes till landskapsregeringen genom överenskommelseförordningen (1975:65) om inteckning i bil i landskapet Åland. Överenskommelseförordningen upphörde att gälla då den nuvarande självstyrelselagen trädde i kraft 1.1.1993. På det sätt som framgår av lagförslaget är landskapsregeringens bedömning att lagstiftningsbehörigheten i fråga om inteckning i bil enligt gällande självstyrelselag tillkommer landskapet, eftersom inteckningssystemet härleds ur fordonsregistersystemet, som i sin tur härleds ur rätten att lagstifta om fordon, som i sin tur härleds ur begreppet vägtrafik, som är ett rättsområde som hör till landskapets kompetens. Då lagstiftningsbehörigheten i fråga om inteckning i bil har övergått till landskapet, har en ny överenskommelseförordning inte utfärdats.

Utgångspunkter för bedömningen av behörigheten att stifta blankettlag

Utgångspunkten för blankettlagstiftning av förenämnt slag är 19 § 3 mom. självstyrelselagen. Enligt detta lagrum kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet i landskapslag upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

På de områden där lagstiftningsbehörigheten till vissa delar hör till riket och till övriga delar till landskapet har författningarna från riket tagits över av landskapet med de modifikationer som självstyrelsen ger utrymme för och som av landskapet funnits ändamålsenliga. Genom att genomföra regleringen i form av en blankettlag undviks många gränsdragningsproblem som gäller lagstiftningsbehörigheten. Blankettlagstiftning med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen är dock möjlig enbart ifall det i rikslagen finns bestämmelser som gäller sådana angelägenheter som hör till landskapets lagstiftningskompetens (se t.ex.

Högsta domstolens utlåtande 1.8.2019, OH 2019/130).

Landskapets lagstiftningsbehörighet beträffande lagstiftning om inteckning i bil

Högsta domstolen konstaterar att inteckningar i bil eller annan egendom inte omnämns vid fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket i självstyrelselagen.

I regeringens proposition gällande den nuvarande självstyrelselagen konstaterades lagstiftningen om inteckning enligt 1951 års självstyrelselag höra till rikets behörighet, varav följde att också förvaltningsuppgifter i anslutning till lagstiftningen om inteckning i bil handhades av rikets myndigheter för landskapets del. Eftersom landskapet hade lagstiftningsbehörighet i fråga om motorfordon och ett eget bilregister, ansågs det ändamålsenligt att genom den ovannämnda överenskommelseförordningen på landskapsstyrelsen överföra de uppgifter som enligt rikets lag om inteckning i bil ankom på bilregistercentralen. (Se RP 73/1990 rd s. 27.)

Målet med den gällande självstyrelselagen var att stärka och utvidga den åländska självstyrelsen och landskapet fick överta lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet på områden som har särskild betydelse för självstyrelsen och inom vilka ändamålsenligheten talar för en enhetlig reglering i landskapet (se RP 73/1990 rd s. 1). Av självstyrelselagens förarbeten framgår det dock inte att avsikten skulle ha varit att lagstiftningsbehörigheten i fråga om inteckningar i bil eller annan egendom skulle övergå på landskapet. Av detta följer att landskapets lagstiftningsbehörighet gällande frågor som regleras i rikets lag om inteckning i bil bör bedömas utgående från de rättsområden landskapslagstiftningen enligt självstyrelselagen kan beröra.

Enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om sådana privaträttsliga angelägenheter som direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om vägtrafik. Högsta domstolen konstaterar att landskapets behörighet att lagstifta om vägtrafik innefattar behörighet att lagstifta om fordon och registrering av fordon på Åland.

Rikets lag om inteckning i bil gäller fastställande av inteckning i vissa särskilt nämnda fordon till säkerhet för fullgörande av en skriftlig förbindelse på ett visst belopp. Lagstiftningen om inteckning i bil är huvudsakligen privaträttslig och hänför sig i likhet med övriga former av säkerhet för fordringar till den allmänna sakrätten. Högsta domstolen förenar sig i den bedömning som Ålandsdelegationen i sitt utlåtande har gjort beträffande 27 § 41 punkten självstyrelselagen och anser att inteckning i bil är en sådan privaträttslig angelägenhet som inte direkt hänför sig till rättsområdet vägtrafik på det sätt som specifikt avses i nämnda lagrum.

Även till den del det i rikslagen föreskrivs om registerföring av inteckningar är lagen av sakrättslig natur. Registrering medför fastställande av inteckning enligt de förutsättningar som föreskrivs i rikslagen och ändringssökande i registermyndighetens beslut i ett ärende som avses i lagen görs till Helsingfors hovrätt och till Högsta domstolen om den beviljar besvärstillstånd. Högsta domstolen anser att registerföringen av inteckningar i bil som förvaltningsuppgift inte faller under behörigheten att lagstifta om vägtrafik och därtill hörande fordonsregister enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen.

Med beaktande även av Ålandsdelegationens utlåtande i övrigt anser Högsta domstolen att landskapslagen i sin helhet berör angelägenheter som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Eftersom det i rikslagen inte finns bestämmelser som gäller sådana angelägenheter som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, uppfylls inte förutsättningen för blankettlagstiftning på området. Landskapslagen utgör härmed behörighetsöverskridning.

Slutsats

Med hänvisning till det ovan sagda anser Högsta domstolen att landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om in-teckning i bil ska förordnas att förfalla.

Ordförande

Lena Engstrand

Föredragande

Mikaela Lind

Utlåtandet har underskrivits elektroniskt.

I ärendets handläggning har deltagit justitieråden Engstrand, Guimaraes-Purokoski, Turpeinen, Pölönen och Melander. Föredragande har varit Mikaela Lind.